

Politik Bilim

Teknoloji Geliştirme Bölgelerimizde Hâl ve Gidiş (6)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Yazılım firmaları bu bölgelere âdetâ akmışlar; peki, diğerlerinde niçin aynı heyecanı görmüyoruz? Cezbeden vergi avantajıysa aynı avantaj sektör farkı gözetilmeksizin bütün firmalar için geçerli. Ancak, arada önemli bir fark var. İşini ciddîye alan **her yazılım firması** bu bölgelerde yer alabilir, üstelik aslî faaliyetinin tamamını bu bölgelere aktarabilir ve “...*münhasıran bu bölgelerdeki yazılım faaliyetlerinden elde ettiği kazançları gelir ve kurumlar vergisinden; bölgede çalışan yazılımcılarının da ücretleri her türlü vergiden muaf*” tutulur. Ama diğer firmalar, ancak ARGE yapmak için bu bölgelerde yer alabilirler ve işlerinin ancak ARGE bölümünü buralara aktarabilirler. Çünkü bunlara tanınan muafiyetler “*münhasıran*” bölgedeki ARGE faaliyetleri ve ARGE personelleriyle sınırlıdır.

Oysa, ülkemizde ARGE yapan firma ya da biyoteknoloji, nanoteknoloji gibi gelecek vaat eden teknoloji alanlarında yeni ürün geliştirme iddiasındaki girişimci sayıları, bilindiği gibi, pek fazla değildir. Bunların bölgelerdeki sayıca azlıklarını her şeyden önce Türkiye'nin bu gerçeğine bağlamak, sanıyorum, yanlış olmaz.

Önemli bir fark daha var: ‘Yazılım faaliyeti’ bir tür ‘**masa üstü üretim**’ biçimidir. Üretimin aslî unsurları ‘yazılımcılar’; aslî üretim araçları da masa üstündeki bilgisayar[lar]dır... Bir yazılım firması bu ‘kuvve’ ile bir bölgede kolaylıkla yer alabilir; hem de aslî faaliyetinin tamamını orada yürütmek üzere... Ama, imalât sanayiindeki bir firmayı düşünün. Diyelim bu firma, imalât yeteneğine ek olarak, yeni ürün geliştirmede de yetenek kazanmak istedi; bir ARGE ve ürün geliştirme birimi kurdu. Tanınan muafiyetlerden yararlanabilmek için, kurduğu birimdeki ‘ARGE personeli’ni, kullandıkları araştırma, tasarım geliştirme, doğrulama ve test donanımıyla birlikte, imalât faaliyetini yürüttüğü yerden ayırıp teknoloji geliştirme bölgesine taşımak zorundadır. Burada, imalâtçı firmanın organizasyonunda coğrafî bir bölünme söz konusudur. Kabul etmek gerekir ki, imalâtçı firmalar için bir bölgede yer almak yazılım sektöründeki kadar kolay değildir ve bölgelerde sayıca az olmaları bu tür zorluklardan da kaynaklanmaktadır.

Yine bu tür zorluklar nedeniyledir ki bazı firmalar, bölgelerle ilgili yasa çıktıktan sonra, eğer ARGE faaliyetinde bulunuyorlarsa, bir bölgede yer alma şartı aranmaksızın kendilerine de vergi muafiyeti ya da benzeri avantajlar sağlanmasını istemişler; sonuçta, 28 Şubat’ta kabul edilen **5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında[ki] Kanun**’la, örneğin en az elli ARGE personeli istihdam eden firmalar için, ARGE’yi nerede yaparlarsa yapsınlar, “*kurumlar vergisi ve gelir vergisinde indirim*”, “*çalıştırdıkları ARGE personelinin gelir vergisinden belli oranlarda muaf tutulması*” gibi imkânlar getirilmiştir. Bu, belli ARGE birimi büyüklüğüne erişmiş firmalar için bölgelerin câzibesinin bundan böyle daha da azalması demektir.

Bu durumda, ancak belli konularda, fevkalâde bir bilgi birikimi ve laboratuvar imkânıyla birlikte işbirliğine yatkın bir ortamın üniversitede bulunması bölgeyi çekici kılabilir. Üniversitenin yönlendirme çabaları da elbette çok önemlidir; ama bütün bunlar tek başına yetmez. Türkiye'nin ne zaman ve hangi alanlarda ne yapacağını belirleyen uzun vâdeli sosyoekonomik hedefleri; bu hedeflere ulaşabilmeyi destekleyecek bilim, teknoloji ve sanayi alanlarındaki yol haritaları ve ulusal programları olmadan bölge profillerinde köklü bir değişiklik olması beklenemez.

Yineliyorum: Temel mesele, teknoloji geliştirme bölgelerinde yazılım firmalarının çoğunlukta olması değildir. Ama hangi gelecek vâdiyle, hangi ulusal stratejinin sonucu olarak onlar oradadırlar ve oralandaki üniversitelerimizin bu stratejideki işlevleri nedir? Bu sorular yanıtızsâ, o zaman bu bölgeler hâfızalarda sâdece bir iyi niyet uygulaması olarak kalacaktır.

CBT. 19 Eylül 2008